

בקשו חכים לגנוז ספר קהלת

<https://mg.alhatorah.org/Tanakh/Kohelet/1.1#m7e1n6>

Talmud Shabbat 30a-30b

He began and said: You, King Solomon, where is your wisdom, where is your understanding? Not only do your statements contradict the statements of your father David, but your statements even contradict each other. Your father David said: “The dead praise not the Lord, neither any that go down into silence” (Psalms 115:17); and you said: “And I praised the dead that are already dead more than the living that are yet alive” (Ecclesiastes 4:2). And then again you said: “For a living dog is better than a dead lion” (Ecclesiastes 9:4).

Rab Judah son of R. Samuel b. Shilath said in Rab's name: The Sages wished to hide the Book of Ecclesiastes, because its words are self-contradictory; yet why did they not hide it? Because its beginning is religious teaching and its end is religious teaching. Its beginning is religious teaching, as it is written, *What profit hath man of all his labour wherein he laboureth under the sun?* And the School of R. Jannai commented: Under the sun he has none, but he has it [sc. profit] before the sun. The end thereof is religious teaching, as it is written, *Let us hear the conclusion of the matter, fear God, and keep his commandments: for this is the whole of man.* And how are its words self-contradictory?-It is written, *anger is better than play*; but it is written, *I said of laughter, It is to be praised.* It is written, *Then I commended joy*; but it is written, *and of joy [I said] What doeth it?*

There is no difficulty: ‘anger is better than laughter’: the anger which the Holy One, blessed be He, displays to the righteous in this world is better than the laughter which the Holy One, blessed be He, laughs with the wicked in this world.

‘And I said of laughter, it is to be praised’: that refers to the laughter which the Holy One, blessed be He, laughs with the righteous in the world to come.

‘Then I commended joy’: this refers to the joy of a precept.

‘And of joy [I said], what doeth it’: this refers to joy [which is] not in connection with a precept.

R. Ibn Ezra - Kohelet 7:3

One can see in the words of Solomon in this book difficult words, in many places saying one thing and then saying the exact opposite. For this reason our sages of blessed memory sought to conceal the book of Kohelet, because its statements contradict one another. He says ‘*anger is better than laughter*’ and the opposite: ‘*anger rests in the bosom of fools*’.... Similarly ‘*it is good to eat and drink*’ and the opposite: ‘*it is good to go to the house of mourning*.’ ... And if one searches carefully they can find many other examples of this in the book, and it is clear that even the smallest of philosophers would not write a work and contradict his own his words in the book...

Kohelet Rabbah 1:3

Rabbi Binyamin said: **The Sages sought to suppress the book of Kohelet because they found in it matters that tend toward heresy.** They said: All of Solomon’s wisdom that he seeks to impart is: “What profit is there for man in all his toil,” but one might [think that he meant] even in the toil of Torah. They then said: He did not say “in all toil,” but rather in his toil; in his toil he does not [profit from his] toil, but he does [profit from his] toil in the toil of Torah. Rabbi Shmuel ben Rabbi Yitzhak said: **The Sages sought to suppress the book of Kohelet because they found in it matters that tend toward heresy.** They said: All of Solomon’s wisdom is this statement: “Rejoice, young man, in your youth; and let your

1. גמ' שבת ל.

פתיח ויאמר: אנתי שלמה אן חכמתך, אן סוכלתנותך? לא דייןך שדברך סותרין דברי דוד אביך, אלא שדברך סותרין זה את זה. דוד אביך אמר: "לא המתים יהללו יה", ואת אמרת: "ושבח אני את המתים שכבר מתו", וחזרת ואמרת: "כי לבלב חי הוא טוב מן האריה המת!"

גמ' שבת ל:

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה. ומפני מה לא גנוהו? מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה. תחילתו דברי תורה, דכתיב: "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש" — ואמרי דבי רבי ינאי תחת השמש הוא דאין לו. קודם שמש — יש לו. סופו דברי תורה, דכתיב: "סוף דבר הפל נשמע את האלהים רא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם..."

וימאי דדבריו סותרין זה את זה? כתיב: (ז: ג) "טוב פעס משחוק", וכתיב (ב: ב) "לשחוק אמרתי מהולל!" כתיב (ח: טו) "ושבחתני אני את השמחה", וכתיב (ב: ב) "ולשמחה מה זה עושה! לא קשיא —

"טוב פעס משחוק": טוב פעס שכועס הקדוש ברוך הוא על הצדיקים בעולם הזה, משחוק שמשחק הקדוש ברוך הוא על הרשעים בעולם הזה.

ו"לשחוק אמרתי מהולל" — זה שחוק שמשחק הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים בעולם הבא.

"ושבחתני אני את השמחה" — שמחה של מצוה.

"ולשמחה מה זה עושה" — זו שמחה שאינה של מצוה...

2. ראב"ע קהלת ז:

ועיקר הצורך הוא שיראו בדברי שלמה בספר הזה דברים קשים מהם שיאמר במקומות רבים דבר ויאמר הפך הדבר ובעבור זה אמרו חכמי ישראל ז"ל בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה אמר טוב כעס משחוק והפך זה כי כעס בחיק כסילים... והמחפש היטב ימצא עוד כאלה בספר הזה וידוע כי הקל שבחכמים לא יחבר ספר ויסתיר דבריו בספרו...

3. קהלת רבה א:

מה יתרון לאדם, אמר רבי בנימין בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שמצאו בו דברים מטין לצד מינות, אמרו הרי כל חכמתו של שלמה שפא לומר מה יתרון לאדם בכל עמלו, יכול אף בעמלה של תורה, חזרו ואמרו לא אמר בכל עמל, אלא בעמלו, בעמלו אינו עמל אבל עמל הוא בעמלה של תורה.

heart cheer you in the days of your youth, and walk in the ways of your heart, and in the sight of your eyes” (Ecclesiastes 11:9). Moses said: “Do not stray after your heart and after your eyes” (Numbers 15:39), and Solomon said: “And walk in the ways of your heart, and in the sight of your eyes.” Restraint has been abolished; there is no [divine] justice and no [Divine] Judge. When he said: “But know that for all these, God will bring you to judgment” (Ecclesiastes 11:9), they said: Solomon spoke well.

Mishna Yadavim 3:5

All the holy writings render unclean the hands. The Song Of Songs and Ecclesiastes render unclean the hands. R. Judah says: the Song Of Songs renders unclean the hands, but there is a dispute about Ecclesiastes. R. Jose says: Ecclesiastes does not render unclean the hands, but there is a dispute about the Song Of Songs. R. Simeon says: [the ruling about] Ecclesiastes is one of the leniencies of both shammai and one of the stringencies of beth hillel. R. Simeon b. Azzai said: I received a tradition from the seventy-two elders on the day when they appointed r. Eleazar b. Azariah head of the academy that the Song Of Songs and Ecclesiastes render unclean the hands. R. Akiba said: far be it! No man in Israel disputed about the Song Of Songs [by saying] that it does not render unclean the hands. For the whole world is not as worthy as the day on which the song of songs was given to Israel; for all the writings are holy but the Song Of Songs is the holy of holies. So that if they had a dispute, they had a dispute only about Ecclesiastes. A. Johanan b. Joshua the son of the father-in-law of R. Akiba said: in accordance with the words of Ben Azzai so they disputed, and so they reached a decision

Mishna Sanhedrin 10:1

Every Jew has a share in the World to Come... except those who claim that the notion of the the Resurrection of the Dead does not come from the Torah, that the Torah does not come from heaven, or an *Apikores*. Rabbi Akiva says: even one who reads *outside books* (apocrypha).

Sanhedrin 101a

The Sages taught: One who reads a verse from Song of Songs and renders it a form of song, and one who reads a biblical verse at a feasting hall, not at its appropriate time, introduces evil to the world, as the Torah girds itself with sackcloth and stands before the Holy One, Blessed be He, and says before Him: Master of the Universe, Your children have rendered me like a harp on which clowns play.

Tosefta Sanhedrin 12:1

Rabbi Akiva says: The one who warbles their voice when they recite the Song of Songs when they are in a feasting hall and makes it like a song has no share in the world to come.

אמר רבי שמואל ברבי יצחק בקשו חכמים לגנוי ספר קהלת על ידי שמצאו בו דברים שמטין לצד מינות, אמרו כל חכמתו של שלמה כד שפאמר (קהלת יא, ט): שמה בחור בלדותה ויטיב לבד בימי בחורותיה והלך בדרכי לבד ובמראה עיניו, ומשה אמר (במדבר טו, לו): ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ושלמה אמר: והלך בדרכי לבד ובמראה עיניו, התורה הרצויה, לית דין ולית דין, כיון שפאמר: ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט, אמרו לפה אמר שלמה.

4. משנה ידים ג:

כל כתבי הקדש מטמאין את הידים. שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים.
 רבי יהודה אומר, שיר השירים מטמא את הידים, וקהלת מחלקת.
 רבי יוסי אומר, קהלת אינו מטמא את הידים ושיר השירים מחלקת.
 רבי שמעון אומר, קהלת מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל.
 אמר רבי שמעון בן עזאי, מקבל אני מפי שבעים ושנים זקן, ביזם שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בשיבה, ששיר השירים וקהלת מטמאים את הידים.
 אמר רבי עקיבא, חס ושלום, לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים, שאין כל העולם כולו כדאי פיוס שנתנו בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קדש, ושיר השירים קדש קדשים. ואם נחלקו, לא נחלקו אלא על קהלת.
 אמר רבי יוחנן בן יהושע בן חמיו של רבי עקיבא, כדברי בן עזאי, כד נחלקו וכד גמרו:

5. משנה סנהדרין י:

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיה ס) ועמדו כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא, האומר אין תחית המתים מן התורה, ואין תורה מן השמים, ואפיקורס. רבי עקיבא אומר, אף הקורא בספרים החיצונים...

6. גמ' סנהדרין קא:

תנו רבנן: הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר, והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו - מביא רעה לעולם. מפני שהתורה חוגרת שק, ועומדת לפני הקדוש ברוך הוא, ואומרת לפניו: רבונו של עולם! עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו לצים.

7. תוספתא סנהדרין יב:

ר' עקיבא או' המנענע קולו בשיר השירים בבית המשתאות ועושה אותו כמין זמר אין לו חלק לעולם הבא

Ibn Ezra on Kohelet 7:3

[As a result of the above,] one of the commentators was compelled to explain that the word Kohelet (1:1) is related to the word kehilat (congregation of) in the congregation of Jacob (Deut 33:4). This commentator says that Kohelet's students composed this book and each one expressed his own opinion in it.

However, the above is incorrect, for the book says And besides that Kohelet was wise (12:9). We thus see that "Kohelet" refers to one person. Furthermore, the book says, Kohelet sought to find out words of delight (12:10).⁸⁸¹ The clinching proof is: I Kohelet have been king over Israel in Jerusalem (1:12).

Meiri introduction to Proverbs

...He mentions opposing opinions, and remains pondering and confused, wondering which (opinion) is correct, this one or that one, as it is similarly known that he hints in some places to opinions that are in opposition to our beliefs and corner-stones of Torah, with regards to such issues as the Creation of the world *ex nihilo*, changes in nature, divine providence, reward and punishment... and he explores these matters, and attempts through his understanding and analysis, and so mentions conflicting opinions and changing positions...

Kohelet Rabba 1

Kohelet, why was his name called Kohelet? It is because his words were stated in an assembly [hak'hel], as it says: "Then Solomon assembled" (I Kings 8:1).

He was called by three names: Yedidya, Kohelet, Solomon.

Baba Batra 15a

Jeremiah wrote his own book, and the book of Kings, and Lamentations. **Hezekiah and his colleagues** wrote (mnemonic yod, mem, shin, kuf) Yeshaya, Mishlei, Shir HaShirim and **Kohelet**

The members of the Great Assembly wrote (mnemonic kuf, nun, dalet, gimmel) Yehezkel, Sheneim Asar, Daniel, Esther.

Ezra wrote his own book and the genealogy of the book of Chronicles until his period.

I Kings 8:1

Then Solomon convoked the elders of Israel—all the heads of the tribes and the ancestral chieftains of the Israelites—before King Solomon in Jerusalem, to bring up the Ark of the Covenant of GOD from the City of David, that is, Zion.

Rashi 1:1

... because he gathered much wisdom...

Kohelet – Ecclesiastes – Etymology

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/Ecclesiastes>

borrowed from Late Latin *Ecclesiastēs*, borrowed from Greek *Ekklesiastēs*, from *ekklēsiastēs* "participant in an assembly of citizens" (adapted by the Septuagint translators as a rendering of Hebrew *qōheleth*, named in the title verse as the author of the Biblical book), from *ekklēsiázein* "to hold a public assembly, be a member of the assembly" (verbal derivative of *ekklēsia* "assembly of citizens").

8. ראב"ע קהלת ז:ג (המשך)

והוצרך אחד מן המפרשים לפרש מלת קהלת כמו קהלת יעקב ואמר כי **תלמידיו חברו הספר וכל אחד אמר כפי מחשבתו.**

וזה איננו נכון כלל בעבור ויתר שְׁהִיָּה קְהֵלַת חֲכָם והנה הוא אדם אחד ועוד בְּקֶשׁ קְהֵלַת לְמַצָּא דְּבְרֵי חֲפָץ והראיה הגמורה אֲנִי קְהֵלַת הַיְיָ מְלֻדָּ... .

9. דברי המאירי בהקדמה לספר משלי:

(מובא בהקדמת דעת מקרא הערה מס' 3)

מזכיר דעת ההפכיים (המנוגדים) ועומד פוסח ונבוכ, איזה יכשר, זה או הזה, כמו שידוע שרומז בקצת מקומות טענות המתנגדים עלינו באמונת הפינות התוריות; בחידוש העולם ושנוי הטבעים והשגחה וגמול ועונש... וחוקר ומשתדל בידיעת הדברים מדרך חקירה ועיון ומזכיר דעת ההפכיים וטענות מתחלפות

10. עקידת יצחק - קהלת הקדמה

חומר מגלת קהלת הוא ויכוח בין המדברים תועה מעמי הארץ על עניני העולם וסדורו. ובין החכמים היודעים דעת ויראת יי' :

11. קהלת רבה (וילנא) פרשה א

לְמָה נִקְרָא שְׁמוֹ קְהֵלַת, שְׁהִיּוֹ דְּבְרֵי נְאֻמְרֵי בְּהִקְהַל, עַל שֵׁם שְׁאָמַר (מלכים א ת, א) : אֲזַי יִקְהַל שְׁלֹמֹה. ... שְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת נִקְרָא לוֹ : דִּידִידְיָה ; קְהֵלַת ; שְׁלֹמֹה.

12. גמ' בבא בתרא טו.

יְרַמְיָה כְּתַב סִפְרוֹ וְסִפְרוֹ מְלָכִים וְקִינֹת חֲזָקָה וְסִיעֵתוֹ כְּתַבּוּ (ימ"ש"ק סימן) יִשְׁעִיָּה מְשָׁלִי שִׁיר הַשִּׁירִים וְקְהֵלַת אֲנָשֵׁי כְּנָסֹת הַגְּדוּלָּה כְּתַבּוּ (קנ"ד"ג סימן) יְחִזְקִיאֵל וְשִׁנְיָם עֶשֶׂר דְּנִיָּאֵל וּמְגִילַת אֶסְתֵּר עֶזְרָא כְּתַב סִפְרוֹ וַיְחַסֵּשׁ לְ דְּבְרֵי הַיָּמִים עַד לוֹ

13. מל"א ח:א

(א) אֲזַי יִקְהַל שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־כְּלֵרְאֵשֵׁי הַמִּטּוֹת וְנְשִׂאֵי הָאֲבוֹת לְבָנָי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיּוֹשְׁלֵם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְקֹנָק מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן :

14. רש"י א:א

קְהֵלַת. עַל־שֵׁם שְׁקֵהַל חֲכָמוֹת הַרְבֵּה...

סתירות פנימיות בדברי קהלת

Perfection & Permanence - החולף והקיים	
והארץ לעולם עמדת (א: ד) את הכל עשה ופה בעתו (א: ג)	הכל הכלים הכל הכל (א: ב) מי יוכל לתקן את אשר עותו (ו: ג)
Life & Death - החיים והמות	
כי אם שנים הרבה יחיה האדם בכלם ישמח... (יא: ח) כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת (ט: ד) ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש (יא: ז) טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הנולדו (א: ו)	והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ (יב: א) ושבת אני את המתים שפבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה (ד: ב)
Joy & Mourning – שמחה ואבל	
כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה (ב: כו) אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו (ג: יב) אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו (ג: כב) שמח בחור בגלותו (יא: ט)	ולשמחה מה זה עשה? (ב: ב) טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה (ו: ב) לב חכמים בבית אבל ולב פסילים בבית שמחה (ו: ד)
Anger – הכעס	
כעס בחיק פסילים ונוח (ו: ט) והסר כעס מלבך (יא: ז) טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח (ד: ו)	כי ברב חכמה רב כעס (א: יח) טוב כעס משחוק (ו: ג) הפסיל חבק את ידיו ואכל את בשרו (ד: ה)
Wisdom and Sages - חכמה וחכמים	
כי מה יותר לחכם מן הפסיל מה לעני יודע להלך נגד החיים? (ו: ח) וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא (ח: יז) וחכמת המספן בזויה ודבריו אינם נשמעים (ט: טז)	וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות (ב: ג) ויתרון דעת החכמה ותחיה בעליה (ז: יב) החכמה תעז לחכם מעשרה שליטים (ז: יט) דברי חכמים בנחת נשמעים (ט: יז)
Reward & Punishment – גמול	
יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו (ו: ט) יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שפגיע אליהם כמעשה הצדיקים (ח: ד) אין מעשה וחסבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הלך שמה (ט: ז)	יודע אני אשר יהיה טוב לראי הא להים (ח: יב) הצדיק ואת הרשע ישפט הא להים כי עת לכל חפץ ועל כל המעשה שם (ג: יז)
Of Kings & Woman - עניינים חברתיים	
טוב ילד מספן וחכם ממלך זקן ויכסיל (ד: ג) אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי (ז: כח) ומוצא אני מר ממנות את האשה (ז: כו)	אי לך ארץ שפמלך נער (י: טז) ראה חיים עם אשה (ט: ט)

”טוב” בקהלת

39. ז: כו - ומוצא אני מר ממנות את האשה אשר היא מצודים וחרמים לבה אסורים ידיה טוב לפני ה' להים ימלט ממנה וחוטא לך בדב: :

40. ח:יב - אשר חטא עשה רע מאת ומאריך לו כי גם יודע אני אשר יהיה טוב ליראי ה' להים אשר ייראו מלפניו: :

41. ח: יג - וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא מלפני ה' להים: :

42. ח: טו - ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמח והוא ילוננו בעמלו ומי חזיו אשר נתן לו ה' להים תחת השמש: :

43. ט: ב - הכל פאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב ולטהור ולטמא ולזבח ולאשר איננו זבח כטוב כחטא הנשבע פאשר שבועה ירא: :

44. ט: ב - הכל פאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב ולטהור ולטמא ולזבח ולאשר איננו זבח כטוב כחטא הנשבע פאשר שבועה ירא: :

45. ט: ד - כי מי אשר <יבחר> יחבר אל כל החיים יש בטחון כי לכלב חי הוא טוב מן הארצה המת: :

46. ט: ז - לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינדך כי כבר רצה ה' להים את מעשיך: :

47. ט: טו - ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים: :

48. ט: יח - טובה חכמה מקלי קרב וחוטא אחד ואבד טובה הרבה: :

49. ט: יח - טובה חכמה מקלי קרב וחוטא אחד ואבד טובה הרבה: :

50. יא: ו - בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח נדך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם פאחד טובים: :

51. יא: ז - ומתוך האור וטוב לעינים לראות את השמש: :

52. יב: יד - כי את כל מעשה ה' להים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע: :

20. ה: יז - הנה אשר ראיתי אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות ולראות טובה בכל עמלו שיפעל תחת השמש מספר ומי חזיו אשר נתן לו ה' להים כי הוא חלקו: :

21. ו: ג - אם יוליד איש מאה ושנים רבות יחיה ורב שיהיו ומי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה וגם קבורה לא יהיה לו אמרתי טוב ממנו הנפל: :

22. ו: ג - אם יוליד איש מאה ושנים רבות יחיה ורב שיהיו ומי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה וגם קבורה לא יהיה לו אמרתי טוב ממנו הנפל: :

23. ו: ו - ואלו היה אלף שנים פעמים וטובה לא ראה הלא אל מקום אחד הכל הולך: :

24. ו: ט - טוב מראה עינים מהלך נפש גם זה הכל ורעות רוח: :

25. ו: יב - כי מי יודע מה טוב לאדם בחיים מספר ומי חזיו ונעשם כצל אשר מי יגיד לאדם מה יהיה אחריו תחת השמש: :

26. ז: א - טוב שם משמן טוב ויום המנות מיום הנדו: :

27. ז: א - טוב שם משמן טוב ויום המנות מיום הנדו: :

28. ז: ב - טוב ללכת אל בית אבך מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו: :

29. ז: ג - טוב פעס משחך כי ברע פנים ייטב לב: :

30. ז: ה - טוב לשמע גערת חכם מאיש שמע שיר כסילים: :

31. ז: ח - טוב אחרית דבר מראשיתו טוב ארך רוח מגבה רוח: :

32. ז: ח - טוב אחרית דבר מראשיתו טוב ארך רוח מגבה רוח: :

33. ז: י - אל תאמר מה היה שהקמים הראשנים היו טובים מאלה כי לא מחקמה שאלת על זה: :

34. ז: יא - טובה חקמה עם נחלה ויתר לראי השמש: :

35. ז: יד - ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעמת זה עשה ה' להים על דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה: :

36. ז: יד - ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעמת זה עשה ה' להים על דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה: :

37. ז: יח - טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח את נדך כי ירא ה' להים יצא את כלם: :

38. ז: כ - כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא: :

1. ב: א - אמרתי אני בלבי לכה נא אנסקה בשמחה וראה בטוב והנה גם הוא הגל: :

2. ב: ג - תרתי בלבי למשוד ביון את בשרי ולבי נהג בחכמה ולאחז בסכלות עד אשר אראה אי זה טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ומי חזיהם: :

3. ב: כד - אין טוב באדם שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב בעמלו גם זה ראיתי אני כי מיד ה' להים היא: :

4. ב: כד - אין טוב באדם שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב בעמלו גם זה ראיתי אני כי מיד ה' להים היא: :

5. ב: כו - כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני ה' להים גם זה הכל ורעות רוח: :

6. ב: כו - כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני ה' להים גם זה הכל ורעות רוח: :

7. ג: יב - ידעתי כי אין טוב גם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו: :

8. ג: יב - ידעתי כי אין טוב גם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו: :

9. ג: יג - וגם כל האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל עמלו מתת ה' להים היא: :

10. ג: כב - וראיתי כי אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו כי הוא חלקו כי מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו: :

11. ד: ג - וטוב משניהם את אשר עזן לא היה אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש: :

12. ד: ו - טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח: :

13. ד: ח - יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל עמלו גם <עיניו> עינו לא תשבע עשר ולמי אני עמל ומחסר את נפשי מטובה גם זה הכל וענין רע הוא: :

14. ד: ט - טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם: :

15. ד: ט - טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם: :

16. ד: יג - טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד: :

17. ה: ד - טוב אשר לא תדר משתדור ולא תשלם: :

18. ה: י - ברבות הטובה רבו אוכליה ומה פשרון לבעליה כי אם ראות עיניו: :

19. ה: יז - הנה אשר ראיתי אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות ולראות טובה בכל עמלו שיפעל תחת השמש מספר ומי חזיו אשר נתן לו ה' להים כי הוא חלקו: :

”רע” בקהלת

מלא רע והוללות בלבבם בתייהם ואחריו אל המתים:

33. ט:יב - כי גם לא ידע האדם את עתו פדגים שגאוזים במצודה רעה וכצפרים האוזות בפח פהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם:

34. ט:יב - כי גם לא ידע האדם את עתו פדגים שגאוזים במצודה רעה וכצפרים האוזות בפח פהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם:

35. י:ה - גש רעה ראיתי תחת השמש כשנגה שילצא מלפני השליט:

36. יא:ב - תן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ:

37. יא:י - והסר פעס מלבד והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשחרות הבל:

38. יב:א - וזכר את בוראך בימי בחורתיך עד אשר לא לבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ:

39. יב:יד - כי את כל מעשה האל להים לבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע:

17. ה:טו - וגם זה רעה חולה כל עמית שפא כן ילך וימה יתרון לו שיעמל לרוח:

18. ו:א - גש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על האדם:

19. ו:ב - איש אשר יתן לו האל להים עשר ונקסים וכבוד ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאנה ולא ישליטנו האל להים לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו זה הבל וחקלי רע הוא:

20. ו:ט - טוב מראה עינים מהלך נפש גם זה הבל ורעות רוח:

21. ז:ג - טוב פעס משחק כי ברע פנים ייטב לב:

22. ז:יד - ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעמות זה עשה האל להים על דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה:

23. ז:טו - את הכל ראיתי בימי הבל גש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעותו:

24. ח:ג - אל תבהל מפניו תלך אל תעמד בדבר רע כי כל אשר נחפץ יעשה:

25. ח:ה - שומר מצוה לא ידע דבר רע ועת ומשפט ידע לב חכם:

26. ח:ו - כי לכל חפץ יש עת ומשפט כי רעת האדם רבה עליו:

27. ח:ט - את כל זה ראיתי ונתון את לבי לכל מעשה אשר נעשה תחת השמש עת אשר שלט האדם באדם לרע לו:

28. ח:יא - אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה על כן מלא לב בני האדם בהם לעשות רע:

29. ח:יא - אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה על כן מלא לב בני האדם בהם לעשות רע:

30. ח:יב - אשר חטא עשה רע מאת ומאריך לו כי גם יודע אני אשר יהיה טוב ליראי האל להים אשר ייראו מלפניו:

31. ט:ג - זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש כי מקרה אחד לכל וגם לב בני האדם מלא רע והוללות בלבבם בתייהם ואחריו אל המתים:

32. ט:ג - זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש כי מקרה אחד לכל וגם לב בני האדם

1. א:יג - ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמים הוא ענין רע נתן אל להים לבני האדם לענות בו:

2. א:יד - ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח:

3. ב:יא - ופניתי אני בכל מעשי שנעשו ודי ובעמל שעמלתי לעשות והנה הכל הבל ורעות רוח ואין יתרון תחת השמש:

4. ב:יז - ושאנתי את החיים כי רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש כי הכל הבל ורעות רוח:

5. ב:יז - ושאנתי את החיים כי רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש כי הכל הבל ורעות רוח:

6. ב:כא - כי יש אדם שעמלו בחכמה ויבדעו ובכשרון ולאדם שלא עמל בו ויתנו חלקו גם זה הבל ורעה רבה:

7. ב:כו - כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמה ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנס לתת לטוב לפני האל להים גם זה הבל ורעות רוח:

8. ד:ג - טוב משניהם את אשר עדין לא היה אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש:

9. ד:ד - וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו גם זה הבל ורעות רוח:

10. ד:ד - וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו גם זה הבל ורעות רוח:

11. ד:ו - טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח:

12. ד:ח - יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל עמלו גם <עיניו> עינו לא תשבע עשר ולמי אני עמל ומחסר את נפשי מטובה גם זה הבל וענין רע הוא:

13. ד:יז - שמר רגלך פאשר תלך אל בית האל להים וקורב לשמע מתת הכסילים זבח כי אינם יודעים לעשות רע:

14. ה:יב - גש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעלי לרעותו:

15. ה:יב - גש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעלי לרעותו:

16. ה:יג - ואבד העשר ההוא בענין רע והוליד בן ואין בידו מאומה: